

BESØKSRAPPORT

Bofellesskap for personer
med utviklingshemning
i Drammen kommune

3.-5., 16.-20. og 23.-27. november 2020

Om Sivilombudsmannens forebyggingsmandat

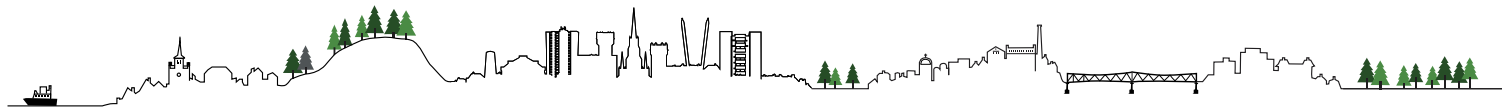
Norge sluttet seg til tilleggsprotokollen til FNs torturkonvensjon i 2013. Konvensjonen pålegger statene å ha et organ som skal forebygge at personer som er fratatt friheten, utsettes for tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Sivilombudsmannen har opprettet en egen forebyggingsenhet ved vårt kontor for å utføre denne.

Kapittel 9 i Drammen kommune

- Vi har pr i dag iverksatt tiltak for å avverge vesentlig skade overfor 22 brukere i Drammen kommune, og det er årlig noen enkelthendelser.
- Statistisk sett er det færre vedtak enn forventet ut fra populasjonen, og kanskje en grunn til at vi ble valgt ut til dette besøket.

	2019	2020
Meldinger	74	147
Vedtak	16	20

Innhenting av dokumentasjon

- I forkant av besøket bes det om at følgende informasjon oversendes innen 7. oktober 2020:
- Oversikt over alle bofellesskap i kommunen med kontaktinformasjon for daglig leder, adresse og antall plasser der det bor én eller flere personer med utviklingshemming.
- En kort redegjørelse om hvilke typer tjenestebehov beboere med utviklingshemming ved de ulike bofellesskapene har, inkludert om det er høy grad av utfordrende atferd knyttet til en eller flere av tjenestemottakerne (viser her til telefonsamtaler med virksomhetslederne Bye og Henriksen). Redegjørelsen trenger ikke å gå inn på individnivå, men gi et overordnet bilde av tjenestebehov og utfordringer ved det enkelte bofellesskap.
- Oversikt over samtlige personer med pågående vedtak etter helse- og omsorgstjenestelovens kap. 9 (§9-5 b og c).
- Antall tvangsvedtak etter helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9 (HOL § 9-5 a-c) for 2019 og 2020 fram til d.d., fordelt på bokstav (a, b og c) og fordelt på person.
- Prosedyrer/regler/vedtak e.l. utarbeidet/fattet på bakgrunn covid-19 som berører tjenestene til personer med utviklingshemming.

Innhenting av informasjon

1. Alle avvik i perioden 1. juli - 30. september 2020 for alle tre aktuelle bofellesskap;
2. Vaktplaner for perioden 1. juli - 30. september 2020 for alle tre aktuelle bofellesskap;
3. Oversikt over ansatte med dispensasjon;
4. Alle enkeltmeldinger etter helse - og omsorgstjenesteloven § 9-5 tredje ledd bokstav a i perioden 3. november 2018 og frem til i dag, for de tre bofellesskapene;
5. Opplæringsplaner for nyansatte og en oversikt over kurs/opplæring som skal gjennomføres jevnlig for alle ansatte (inkludert kompetanseplan og hvordan gjennomføring/oppmøte registreres);
6. Oversikt over hvilke ansatte som har gjennomført hvilken opplæring i 2020;
7. Eventuell dokumentasjon vedrørende faglig veiledning og oppfølging av de ansatte;
8. Rutiner vedrørende vold og overgrep, og en redegjørelse for når og hvordan dette er tematisert i ansattgruppen ved de tre bofellesskapene;
9. Siste vurdering av spesialisthelsetjenesten og eventuelle siste dokumenter vedrørende oppfølging/veiledning gitt av spesialisthelsetjenesten eller andre kommunale tjenesteytere for følgende beboere [oppgis pr tlf];
- 10.Referater fra samarbeidsmøter mellom bofellesskapet, verge, pårørende og beboere i perioden 2019-2020 for følgende beboere. [oppgis pr tlf].
- 11.Vedtak etter § 9-5 for de siste 5 årene for følgende beboere: [oppgis pr tlf]
- 12.Oversikt over alle hendelser i bofellesskap [hvilket oppgis pr tlf] siste tre årene der beboer har skadet seg selv eller andre. Dersom ikke lett tilgjengelig bes det om en redegjørelse for hvor dette registreres (også hendelser som ikke resulterer i enkeltmelding).

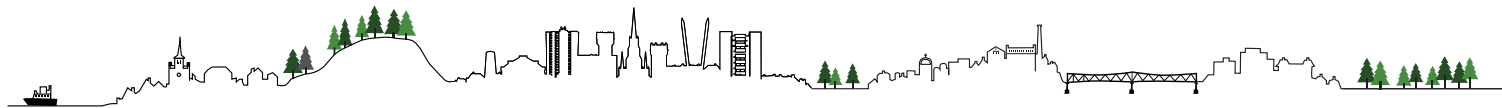
Sammendrag

- God i gang med kompetanseheving
- Høy bevissthet om å gi beboerne valg og påvirke egen hverdag
- Vektla betydningen av å kjenne den enkelte beboer
- Var rutiner for samarbeidsmøter
- Noen pårørende / verger synes de var for lite informert
- Det var lite formaliserte samarbeidsformer som skulle sikre medvirkning og selvbestemmelse for beboere som hadde oppnevnt verger
- Manglende kompetanse om og etterlevelse av regelverket som gjelder bruk av tvang på tross av gode systemer
- Flere beboere med mangelfulle vedtak, konkrete beskrivelser av hvorfor tvang var nødvendig
- Lite informasjon om beboers, pårørendes og verges holdning til tiltakene
- Perioder med uhjemlet tvang
- Skjerming
- Savnet kompetanse og veiledning om hvordan beboernes psykiske helse skulle følges opp
- Beroligende medisiner
- Kjente ikke til risiko for overgrep og kommunens rutiner for dette.

ANBEFALINGER TIL KOMMUNEN

1. Særskilt oppnevning av verge

a) Kommunen bør sikre at verge med mandat etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9 begjæres med en gang kommunen anser det aktuelt å fatte vedtak om bruk av tvang.

Tiltak:

- Tydeliggjøre dette i rutinen og lage en oppskrift på hvordan vi går frem ved behov for verge med mandat på kapittel 9.
- Gjennomgå alle vergemål, i kapittel 9 saker og sikre at rett mandat er på plass.

Ansvarlig: Avdelingsledere og ressursperson for kapittel 9

2. Involvering og orientering i avgjørelsesprosessen

a) Kommunen bør sikre og dokumentere at beboer, pårørende og verge har vært aktivt involvert og hørt i vedtaksprosessen.

b) Kommunen bør sikre at den faglige ansvarlige for tjenesten, statsforvalteren, verge og nærmeste pårørende, straks får skriftlig melding om tvangsbruk i nødssituasjoner.

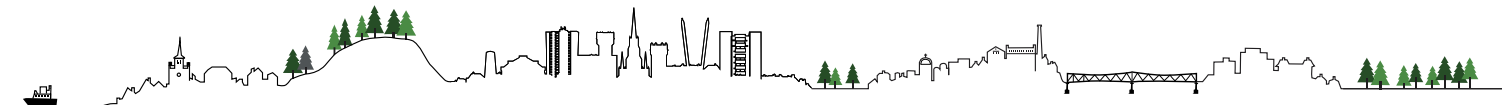

Tiltak:

Faste samarbeidsmøter og observasjon av bruker, dokumentasjon, Post-ut funksjon i Geric og opplæring av personell

Ansvarlig: Fagansvarlige i tiltakene, avdelingsledere og ressursperson for kapittel 9

3. Avgjørelsens innhold og begrunnelse

a) Kommunen bør sikre at avgjørelse om tvang etter kapittel 9 tilfredstiller kravene til begrunnelse og inneholder konkrete vurderinger og informasjon som dokumenterer at vilkårene for tvang er oppfylt.

Tiltak:

Gjennomgang av beslutningene / vedtakene for å sikre at vilkårene er oppfylt, særlig konkrete beskrivelser av behovet for bruk av tvang. Konkrete beskrivelser i journal om hvorfor det er behov for tiltakene.

Tas opp på tema i saksbehandlingskurset i høst.

Ansvarlig: Faglig ansvarlige for tiltakene og ressursperson for kapittel 9

4. Gjentatte eller vedvarende nødssituasjoner

a) Kommunen bør sikre at vedvarende behov for tvang (gjentatte nødssituasjoner) identifiseres tidlig, og at det så raskt som mulig utformes vedtak som overprøves av statsforvalteren.

Tiltak:

Endre/ Tydeliggjøre rutine for når arbeid med vedtak skal igangsettes og at arbeidet skal prioriteres. Vurdere vedtak etter 5 hendelser rundt samme person.

Melde problemstilling til Statsforvalter

Ansvarlig: Ressursperson for kapittel 9

5. Perioder med uhjemlet tvang

a) Kommunen bør sikre at det ikke utøves tvang i gjentatte eller vedvarende nødssituasjoner uten gyldig vedtak.

b) Kommunen bør sikre at nytt vedtak sendes statsforvalteren i tide, og at vedtak som ikke blir godkjent av statsforvalteren straks følges opp og sendes inn for ny overprøving.

c) Kommunen bør sikre at prosedyren for beslutning om tvang i nødssituasjon etter § 9-5 tredje ledd bokstav a følges inntil vedtak etter bokstav b er godkjent.

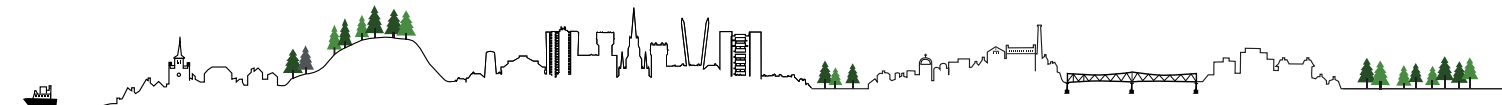

Tiltak

a) Opplæring av ansvarlige i ressursgrupper og kurs og nytt vedtak ferdigstilles fra faglig ansvarlig 3,5 / 4 mnd. før vedtaket utløper.

Ansvarlig: Faglig ansvarlig for tiltakene og ressursperson for kapittel 9

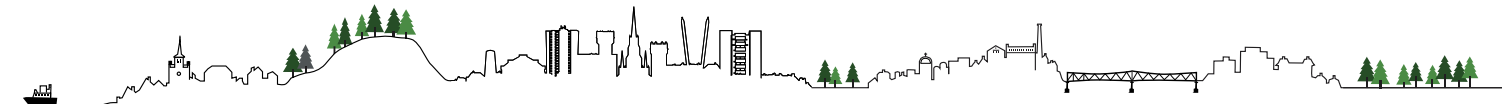
6. Skjerming i bofellesskapene

- a) Kommunen bør sikre at beboere ikke hindres i å forlate boligen sin (skjermes) uten at vilkårene for tvang er oppfylt og at vurderingene er dokumentert i beslutning eller vedtak.
- b) Kommunen bør sikre at gjennomføring av skjermingstiltak løpende dokumenteres på en måte som gjør det mulig å vurdere tiltakets nødvendighet og forholdsmessighet.
- c) Kommunen bør iverksette særlige tiltak for å forebygge langvarige og inngripende skjermingsforløp. Det bør iverksettes særlige tiltak som sikrer at rommet skjerming gjennomføres i, ikke øker belastningen av skjerming?
- d) Kommunen bør vurdere om boforholdene og beliggenheten til boligen passer for den enkelte beboer, og vurdere om forhold ved boligen eller bosituasjonen leder til økt tvangsbruk.

 Tiltak: Gjennomgang av journaler i årlig journalgjennomgang, etiske refleksjoner, språkbruk, avklare rom for skjerming og samarbeid med bolig tjenesten.

Ansvarlig: Fagrådgivere, avdelingsledere og virksomhetsledere

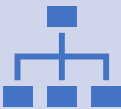
7. Tvang i omsorgssituasjoner

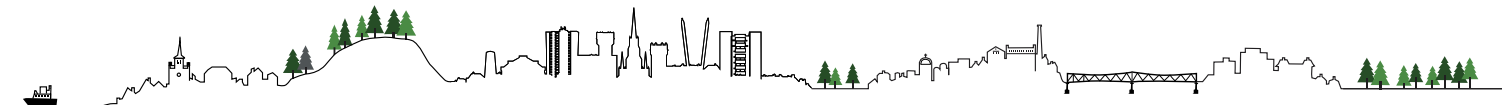
a) Kommunen bør sikre at det ikke blir utøvd tvang uten at de foreligger avgjørelser om dette og tiltaket er nødvendig og forholdsmessig.

Tiltak: Journalgjennomgang og internrevisjoner årlig.

Ansvarlig: Fagrådgivere og ressurspersoner kapittel 9.

8. Mangler ved journalføring

a) Kommunen bør sikre god journalføring som muliggjør kontroll og etterprøving.

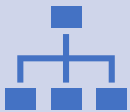
Tiltak:

-Journalgjennomgang rundt de som har vedtak (internrevisjon), av faglig ansvarlig for tiltaket.

-Opplæring i beskrivelse av konkrete situasjoner der det har vært uro mm.

Årlig journalrevisjon og opp i årlig kurs i kapittel 9

Alle ansatte tar Qudos e-læringskurs

Ansvarlig: Faglig ansvarlig for tiltaket, fagrådgivere og avdelingsledere

9. Bemanningssituasjonen for beboere med særlige utfordringer

a) Kommunen bør sikre at beboere med særlige utfordringer ivaretas av ansatte med høy kompetanse for oppgaven.

Tiltak:

Konkretisere opplæringsrutiner og sikre riktig kompetanse, god veiledning og systemer for kollegastøtte.

Rekruttere ansatte – lønnstillegg for arbeid med særlige utfordringer

Meldes i overordnet rekrutteringsstrategi

System for ressurspersoner i verge og opplæring av alle ansatte

Ansvarlig: Avdelingsledere, kommunalsjef og ansvarlig for vergeopplæring/ trening i kommunen

10. Generelle begrensninger i bevegelsesfriheten

a) Kommunen bør sikre at beboernes generelle rett til bevegelsesfrihet ivaretas.

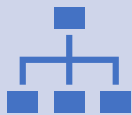

Tiltak:

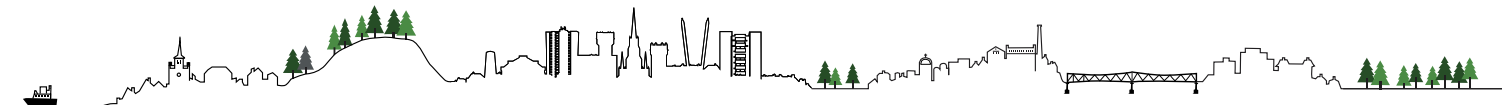
Gjennomgang av tiltaksplaner og miljøregler, ansatte skal kunne regelverket og vite at de ikke har anledning til å begrense brukerne med mindre det er fattet vedtak om dette, språkbruk og etisk refleksjon.

Årlig journalgjennomgang.

Avklare med Statsforvalter om muligheten til å tilrettelegge ved å begrense tilgang på fellesarealer.

Ansvarlig: Fagansvarlige, fagrådgivere og ressursperson kapittel 9

11. Manglende vergetrening

a) Kommunen bør sikre at alle ansatte får jevnlig og god opplæring i lovverket om bruk av tvang og veiledning i hvordan tvang kan forebygges.

b) Kommunen bør sikre at alle ansatte får opplæring og trening i konflikthåndtering og bruk av vergeteknikker.

Tiltak:

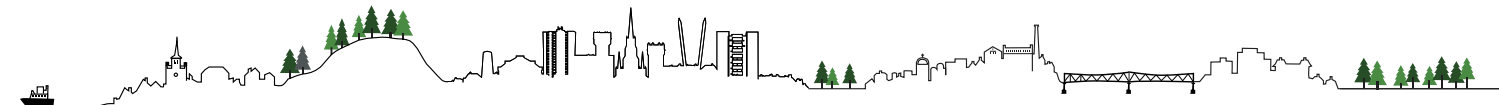

a) Lage en konkret opplæringsplan for alle ansatte i kapittel 9 og følge opp denne

b) Vise til kommunens overordnede plan, gjennomgå veilederen, lage en opplæringsplan for alle ansatte. Avklare dette punktet, hva legges i «vergeteknikker».

Ansvarlig: Avdelingsledere og fagrådgivere

12. Bruk av medisiner ved utfordrende atferd

a) Ved bruk av beroligende medikamenter bør kommunen være bevisst på at det ikke gis over lengre perioder uten å ha vurdert det helhetlige behandlingstilbudet til beboeren.

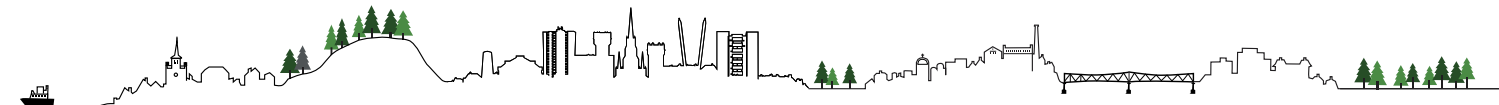

Tiltak:

- Dokumentasjon på vurderinger (ha fastsatte kriterier) og anbefalinger i journal.
- Bruke e-link for å dokumentere samhandling
- Gjennomgå journal hos brukere ved bruk av beroligende medikamenter.

Ansvarlig: Avdelingsleder

13. Beskyttelse mot vold og overgrep

a) Kommunen bør iverksette tiltak for å øke ansattes bevissthet og kunnskap om vold og overgrep slik at ansatte settes i stand til å oppdage slike forhold.

b) Kommunen bør gjennomgå om alle beboere som kan ha behov for det, har fått opplæring og veiledning i god seksuell helse.

Tiltak:

a) Ansatte gjøres kjent med rutine, veileder og gjennomfører e-læringskurs jf. veilederen

b) Gjennomgå alle brukere og iverksette individuelle tiltak jf. veilederen og henvise til spesialisthelsetjenesten ved behov, interne kurs og refleksjon

Ansvarlig: Avdelingsledere og fagrådgiver

Oversendelsesbrev datert 23.06.2021

Vi ber om at den blir gjort tilgjengelig for ansatte, pårørende, og beboere som ønsker å lese den. Sivilombudsmannen ber om å bli orientert om oppfølgingen av rapportens anbefalinger innen **1. oktober 2021**.

Vi ber om at kommunen og Statsforvalteren utformer sine svar slik at de kan offentliggjøres. Dersom svarene inneholder opplysninger som ikke kan gjøres offentlig, ber vi om at kommunen og Statsforvalteren opplyser om dette og sender en sladdet versjon som kan offentliggjøres.

